

ПУТЕВИ САЗНАВАЊА У НАСТАВИ ГРАМАТИКЕ

Унапређивање наставе граматике подразумева превазилажење старих облика рада и афирмацију нових, смелијих поступака. Неопходно је пронаћи нове облике учења граматике, ослобађати наставу граматике свих методичких једностраности и упрошћавања, повезати граматичко образовање са животом – чинити граматику животворном, организовати озбиљна методичка истраживања и обогаћивати сазнајне путеве у настави граматике. Сазнајне путеве у настави граматике неопходно је проверавати – проверавати њихову методичку функционалност и примереност методичким околностима и ситуацијама. Указаћемо на три основна методичка пута сазнавања у настави граматике: на анализу и синтезу, на упоређивање и аналогију и на индукцију и дедукцију.

АНАЛИЗА И СИНТЕЗА. То су важни путеве сазнавања у настави граматике и уопште људском мишљењу. Аналитичке и синтетичке способности ученика непрестано развијамо, без обзира на то да ли је реч о теоријског или практичној страни учења. Поједине језичке појаве се најпре, разлажу на саставне елементе – посебно када је реч о фонетској, лексичкој и синтаксичкој, анализи али се после таквог аналитичког поступка увек враћамо синтези, тј. успостављању целовитости језичког мишљења. Да би ученик савладао сложене синтаксичке конструкције, непрестано мора да се враћа анализи и синтези. Развијање аналитичког и синтетичког мишљења као психолошких и психолоингвистичких категорија дугорочан је и поступан задатак наставника.

УПОРЕЂИВАЊЕ И АНАЛОГИЈА. Многе појаве се у животу, у науци – и у школи, сазнају путем упоређивања и аналогије. Ученици лакше уче, памте и сазнају, лакше откривају односе између језичких појмова и појава ако их упоређују и сазнају путем аналогије. Упоређивање и аналогија развијају логичко мишљење ученика, то је активни пут учења и подстицања индивидуалних способности ученика. Упоређивањем ученици асоцирају, мисле, повезују сличности и разлике, откривају сродности и различитости језичких појмова и појава. Аналогијом се једно језичко правило или језичка

законитост упоређује са другом, откривају се заједничке карактеристике и додирне тачке. Аналогија је значајан пут сазнања и у научним истраживањима и у методичкој теорији и пракси.

ИНДУКЦИЈА И ДЕДУКЦИЈА. Индукција и дедукција имају велику сазнајно-методичку вредност. Ушински је високо ценио ова два сазнајна пута у настави граматике. Индукција се, углавном, користи у току обраде новог градива, а дедукција је функционалнија за часове утврђивања, обнављања и систематизације. Индукцију и дедукцију треба посматрати у њиховом двостуком прожимању – индуктивно-дедуктивном и дедуктивно-индуктивном. Индуктивни пут је пут сазнавања од појединачног ка општем, а то значи да ученик најпре познаје језичке појаве, па их онда утврђује и уопштава у правило. Дедукцијом се то опште (правила и дефиниције, општи ставови и мишљења) аналитичким путем раулаже и следи се пут према појединачном. Индукција и дедукција су доста сложени психолингвистички процеси и ученике морамо систематски оспособљавати да их правилно употребљавају у настави граматике.

ЛИТЕРАТУРА

Милатовић, В. (2011). *Методика наставе српског језика и књижевности у разредној настави*, Београд: Учитељски факултет.

Николић, М. (2004). *Методика наставе српског језика и књижевности*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства